

ÁP DỤNG QUY TRÌNH ĐÁNH GIÁ BẢN DỊCH TRONG DẠY HỌC BIÊN DỊCH 2 CHO SINH VIÊN NGÀNH NGÔN NGỮ ANH, TRƯỜNG ĐẠI HỌC HỒNG ĐỨC

Vũ Thị Loan¹

TÓM TẮT

Nghiên cứu này nhằm thực nghiệm và đánh giá hiệu quả của việc áp dụng quy trình đánh giá bản dịch trong dạy học biên dịch. Quy trình được thiết kế trên cơ sở lý thuyết dịch và tham khảo từ các đơn vị dịch thuật và các đơn vị đào tạo. Việc thực nghiệm được tiến hành với sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh, Trường Đại học Hồng Đức. Dữ liệu nghiên cứu được thu thập thông qua phiếu khảo sát, quan sát và phỏng vấn. Kết quả cho thấy, sinh viên đánh giá tích cực về hoạt động dạy học có áp dụng quy trình đánh giá bản dịch. Cụ thể, quy trình này giúp người học hiểu rõ các tiêu chuẩn của một bản dịch chất lượng, đồng thời định hướng rõ ràng trong quá trình thực hiện nhiệm vụ dịch. Đặc biệt, sinh viên cũng nắm được toàn bộ quy trình dịch thuật một cách có hệ thống và bài bản hơn.

Từ khóa: *Đánh giá bản dịch, quy trình, tiêu chí đánh giá bản dịch, thực nghiệm.*

DOI: <https://doi.org/10.70117/hdujs.80.10.2025.873>

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong xu thế hội nhập ngày nay, nhu cầu về đào tạo dịch thuật ở Việt Nam ngày càng tăng cao, nhất là sau sự kiện Việt Nam gia nhập Hiệp định Đối tác xuyên Thái Bình Dương (TPP) tháng 10 năm 2015. Nhiều trường đại học đã mở các chương trình đào tạo biên - phiên dịch. Tuy nhiên, việc đào tạo dịch thuật tại các trường đại học ở Việt Nam vẫn còn nhiều khó khăn và bất cập do thiếu đội ngũ, cơ sở vật chất và phương tiện [3]. Tại Trường Đại học Hồng Đức, ngành cử nhân Ngôn ngữ Anh định hướng biên - phiên dịch được cho phép đào tạo từ năm 2018. Tuy nhiên, theo quan sát và khảo sát sơ bộ, nhiều sinh viên theo học ngành Ngôn ngữ Anh định hướng biên - phiên dịch có năng lực tiếng Anh thấp, thậm chí năng lực sử dụng tiếng Việt cũng còn hạn chế. Vì vậy, trong những năm qua, việc giảng dạy dịch thuật vẫn chủ yếu hướng vào phát triển năng lực tiếng Anh cho người học, chưa chú trọng được vào đào tạo năng lực và kỹ năng dịch thuật. Ngoài ra, do nhiều giảng viên không được đào chuyên về biên - phiên dịch và phương pháp sư phạm dịch thuật, việc giảng dạy các học phần biên - phiên dịch hiện nay vẫn dựa nhiều vào kinh nghiệm của giảng viên và còn yếu về cơ sở lý thuyết. Đối với các học phần biên dịch, phương pháp được áp dụng chủ yếu tại các lớp học vẫn là “đọc - và - dịch” (“Read-and-Translate”) truyền thống, chưa đáp ứng được yêu cầu của đào tạo biên dịch chuyên nghiệp. Vì vậy, cần có những nghiên cứu thực nghiệm, làm cơ sở để xây dựng các phương pháp sư phạm dịch thuật phù hợp với đối tượng sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh, Trường Đại học Hồng Đức.

¹ Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Hồng Đức; Email: vuthiloan@hdu.edu.vn

2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Định nghĩa về dịch thuật và đào tạo dịch thuật

Có nhiều định nghĩa khác nhau về khái niệm dịch thuật. Theo từ điển The Oxford Companion to the English Language (2018), dịch thuật, hay còn gọi là chuyển ngữ, là một hoạt động bao gồm việc luận giải ý nghĩa của một đoạn văn trong một ngôn ngữ nào đó - văn bản nguồn - và chuyển sang một ngôn ngữ khác thành một đoạn văn mới và tương đương - bản dịch. Biên dịch là một lĩnh vực của dịch thuật, là hình thức diễn đạt lại tài liệu, văn bản viết của ngôn ngữ nguồn sang ngôn ngữ đích mà không làm thay đổi ý nghĩa của văn bản gốc [12].

Có nhiều quan điểm khác nhau về công việc dịch thuật và đào tạo biên dịch. Theo Gile (2009), dịch thuật đòi hỏi năng lực và năng khiếu của người dịch, vì vậy khó để đào tạo [9]. Ngược lại, Esen-Eruz (2008) (dẫn theo Coban, 2015) cho rằng dịch thuật là công việc có thể được thực hiện bằng năng lực nghề nghiệp và có thể đào tạo được. Năng lực nghề nghiệp bao gồm kiến thức văn hóa, tiếp thụ ngôn ngữ, khả năng hiểu văn bản, kiến thức chuyên môn và kiến thức về dịch thuật [7]. Nhiều học giả khác cũng đồng tình với quan điểm của Esen-Eruz trong đào tạo dịch thuật như Pym (2011) [14]. Ngoài ra, với sự phát triển của công nghệ thông tin, dịch vụ và những yêu cầu của thời đại mới, người làm công tác dịch thuật ngày nay cần có kỹ năng tìm kiếm và lựa chọn thông tin Pym (2011), kỹ năng ứng dụng công nghệ số và trí tuệ nhân tạo như dịch máy và AI [14]. Như vậy, trong đào tạo dịch thuật cần trang bị cho người học năng lực dịch thuật và kỹ năng nghề nghiệp [10].

2.2. Các nghiên cứu trong và ngoài nước về dịch thuật

Từ lâu, dịch thuật đã được sử dụng như một phương pháp giảng dạy ngoại ngữ, song song với các phương pháp giảng dạy ngoại ngữ khác như phương pháp Đọc (Reading method), phương pháp Nghe-Nói (Audio-lingual) và phương pháp Nghe-Nhìn (Audio-visual). Các nghiên cứu của Stern (2001) [15] và Cook (2010) [8] đã tập trung vào dịch thuật như một phương pháp giảng dạy. Stern (2001) đã so sánh phương pháp dịch thuật với các phương pháp giảng dạy khác về mục tiêu, nội dung và kiểm tra đánh giá [15]; Cook (2010) đã phân tích các phương pháp dịch thuật, so sánh và đánh giá các phương pháp dịch thuật từ thế kỷ 18 đến nay [8].

Các nghiên cứu ngoài nước gần đây chủ yếu tập trung vào hiệu quả của các phương pháp sư phạm dịch thuật đến kết quả học tập của sinh viên. Một số nghiên cứu có thể kể đến gồm nghiên cứu của Du Wu và Aiping (2019) đánh giá tác động của các chương trình đào tạo biên dịch ở bậc đại học tới mức độ tự tin của sinh viên sư phạm tiếng Anh [16]; nghiên cứu của Mekheiner (2015) tập trung vào những khó khăn mà sinh viên gặp phải khi theo học chương trình ngôn ngữ và dịch thuật [11]; nghiên cứu của Adeoye (2016) thực hiện tại Nigeria về tác động của các chiến lược giảng dạy song ngữ và hỗ trợ đồng đẳng (peer-tutoring) đến kết quả học tập của sinh viên sư phạm trong học phần biên dịch [6].

Ở Việt Nam, các nghiên cứu chủ yếu tập trung trình bày lý luận và phương pháp dịch thuật. Ví dụ, nghiên cứu của Nguyễn Thị Như Ngọc (2020) khái quát các quan điểm và phương pháp giảng dạy biên dịch [3]. Tác giả phân chia thành hai nhánh phương pháp - truyền thống và phi truyền thống - và đi sâu phân tích năm nhóm phương pháp phi truyền thống và quy

trình lớp học biên dịch theo các nhóm phương pháp này. Nghiên cứu của Lê Thị Tuyết Hạnh và Trần Thị Phương Thảo (2022) khảo sát những yếu tố ảnh hưởng đến năng lực biên dịch của sinh viên chuyên ngành Tiếng Anh trường Đại học Vinh [1]. Nghiên cứu của Phạm Vũ Phi Hồ (2016) đánh giá hiệu quả của việc nhận xét, góp ý bản dịch cho sinh viên trong quá trình dạy học học phần biên dịch. Kết quả cho thấy hoạt động nhận xét, góp ý bản dịch có hiệu quả trong việc giúp sinh viên thay đổi chiến thuật dịch thuật và tạo ra bản dịch tốt hơn [2].

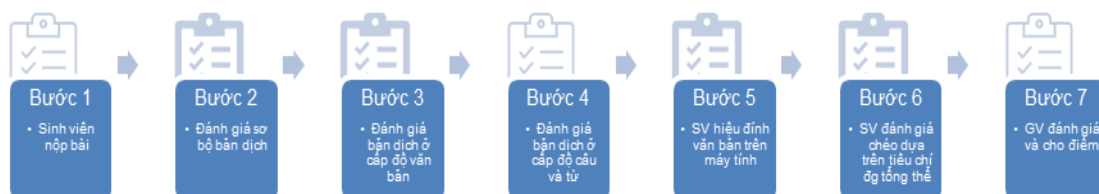
Như vậy, chưa có nhiều nghiên cứu được thực hiện trong và ngoài nước về lĩnh vực đào tạo dịch thuật chuyên nghiệp. Vì vậy, cần có thêm các nghiên cứu về lĩnh vực này để góp phần cải tiến phương pháp giảng dạy biên dịch trong chương trình đào tạo cử nhân Ngôn ngữ Anh của các đơn vị đào tạo nói chung, tại trường Đại học Hồng Đức nói riêng.

2.3. Đánh giá bản dịch trong đào tạo biên dịch

Trong nhiều năm qua, đánh giá dịch thuật đã trở thành mối quan tâm lớn của các học giả trong và ngoài nước (House, 1997; Nord, 1997; Lauscher, 2000; Brunette, 2000; Colina, 2008; Williams, 2009, dẫn theo Lê Hùng Tiến, 2022) [5]. Trong lĩnh vực này, hai loại hình đánh giá chính được công nhận là đánh giá cấp phép nghề nghiệp (accreditation) và đánh giá sư phạm (pedagogical assessment). Bên cạnh đó, hai cách tiếp cận phổ biến trong đánh giá bản dịch là tiếp cận toàn diện (holistic/functional) và tiếp cận phân tích (analytical/error-based). Theo Newmark (1988), đánh giá toàn diện mang lại cái nhìn tổng thể, trong khi đánh giá phân tích giúp xác định cụ thể lỗi, qua đó hỗ trợ người học nhận diện điểm yếu và giảm thiểu tính chủ quan trong việc chấm điểm của giảng viên [13].

Theo Nguyễn Thị Kiều Thu (2016), mặc dù tính chính xác về nghĩa và tính phù hợp là hai tiêu chí phổ biến trong lý thuyết dịch, giảng viên Việt Nam vẫn đặc biệt coi trọng độ chính xác ngữ pháp trong các bản dịch Việt - Anh [4]. Trong nghiên cứu này, chúng tôi xây dựng tiêu chí đánh giá bản dịch theo cả hai hướng tiếp cận toàn bộ và phân tích nhằm mục đích vừa giúp người học nhận dạng được lỗi để khắc phục và giảm thiểu tính chủ quan trong đánh giá, vừa đánh giá tổng thể chất lượng bản dịch. Các tiêu chí đánh giá bản dịch được xây dựng dựa trên tham khảo từ các đơn vị dịch thuật chuyên nghiệp, cơ sở đào tạo dịch thuật và phù hợp với đặc thù và mục tiêu của học phần Biên dịch 2.

Quy trình đánh giá bản dịch với tiêu chí đánh giá bản dịch đi kèm được xây dựng gồm 7 bước trình bày ở hình 1.

Hình 1. Quy trình đánh giá bản dịch

Khi triển khai áp dụng Quy trình trong dạy học, từ bước 1 đến bước 5 do sinh viên thực hiện dưới sự cố vấn, hỗ trợ của giảng viên, bước 6 do sinh viên thực hiện độc lập, bước 7 do giảng viên thực hiện.

2.4. Phương pháp nghiên cứu

2.4.1. Khách thể nghiên cứu

Quy trình đánh giá bản dịch đã được thực nghiệm như một hoạt động dạy học trong Học phần Biên dịch 2 cho sinh viên K24 Đại học Ngôn ngữ Anh. Thời gian thực nghiệm 14 tuần của học kỳ II năm học 2023 - 2024, cụ thể như trong bảng 1.

Bảng 1. Thông tin về đối tượng và thời gian thực nghiệm

STT	Đối tượng thực nghiệm (Lớp)	Tổng số sinh viên	Thời gian thực nghiệm
1	K24B ĐH NNA - Nhóm 1	25	28/12/2023 - 25/4/2024
2	K24B ĐH NNA - Nhóm 2	39	26/12/2023 - 23/4/2024

2.4.2. Công cụ thu thập và phân tích dữ liệu

Mục tiêu nghiên cứu là nhằm đánh giá mức độ phù hợp của quy trình đánh giá bản dịch và hiệu quả của việc áp dụng quy trình trong giảng dạy. Với đặc thù của mục tiêu nghiên cứu, phương pháp đánh giá sau thực nghiệm được lựa chọn là phương pháp định tính. Số liệu được lấy từ khảo sát sinh viên, quan sát lớp học và phỏng vấn sâu sinh viên.

Phiếu quan sát nhằm thu thập thông tin về mức độ phù hợp của quy trình đánh giá bản dịch và các tiêu chí đánh giá bản dịch. Nội dung quan sát gồm 2 phần chính: Phần I đánh giá sự phù hợp của quy trình và các tiêu chí đánh giá bản dịch, gồm các khía cạnh như sự rõ ràng, dễ hiểu, khách quan, dễ sử dụng; Phần II đánh giá về hiệu quả của việc áp dụng quy trình và tiêu chí đánh giá bản dịch trong dạy học, tập trung vào các khía cạnh như giúp người học hiểu sâu hơn về lý thuyết dịch, giúp người học nắm vững quy trình đánh giá bản dịch một cách có hệ thống, về hứng thú học tập của sinh viên và tương tác trong lớp học;

Phiếu khảo sát nhằm lấy ý kiến đánh giá của sinh viên về mức độ phù hợp của quy trình đánh giá bản dịch và các tiêu chí đánh giá bản dịch. Thông tin từ khảo sát nhằm đối chứng và củng cố thông tin từ quan sát lớp học. Nội dung khảo sát gồm 3 phần: Phần I và Phần II tương ứng với các nội dung trong phiếu quan sát; Phần III là kiến nghị của người học.

Bảng câu hỏi phỏng vấn sâu 10 sinh viên sau thực nghiệm nhằm đối chứng và củng cố thông tin từ phỏng vấn và quan sát. Bảng câu hỏi phỏng vấn gồm 11 câu, có nội dung tương ứng với phần I, II và III của phiếu khảo sát.

Số liệu từ quan sát được thu thập trong quá trình thực nghiệm. Số liệu từ khảo sát và phỏng vấn được thu thập sau quá trình thực nghiệm.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Về sự phù hợp của quy trình và các tiêu chí đánh giá bản dịch

Bảng 2. Tổng hợp số liệu thu được từ phiếu điều tra về quy trình đánh giá bản dịch

STT	Nội dung đánh giá	1	2	3	4	5
1	Quy trình đánh giá bản dịch rõ ràng và dễ hiểu	0	0	1/66 1,5%	10/66 15%	55/66 83,5%
2	Các tiêu chí trong quy trình đánh giá có tính khách quan	0	0	1/66 1,5%	8/66 12%	57/66 86,5%
3	Quy trình giúp tôi hiểu rõ hơn về chất lượng bản dịch	0	0	0	10/66 15%	56/66 85%

4	Tôi cảm thấy tự tin hơn khi đánh giá bản dịch nhờ áp dụng quy trình này	0	0	0	6/66 10%	60/66 90%
5	Tôi có thể sử dụng quy trình này để tự đánh giá bản dịch của mình	0	0	0	6/66 10%	60/66 90%
6	Quy trình này phù hợp với môn học và trình độ của sinh viên ngành NNA	0	0	1/66 1,5%	7/66 10,5%	58/66 88%

Ghi chú: 1 - Hoàn toàn không đồng ý; 2 - Không đồng ý;
3 - Phân vân; 4 - Đồng ý; 5 - Hoàn toàn đồng ý

Các số liệu trình bày trong bảng trên cho thấy sinh viên có đánh giá tích cực đối với quy trình và các tiêu chí đánh giá bản dịch. Cụ thể, 98,5% sinh viên trong lớp thực nghiệm cho rằng quy trình đánh giá bản dịch rõ ràng, dễ hiểu và phù hợp với nội dung học phần cũng như trình độ của người học. Bên cạnh đó, cũng có 98,5% sinh viên cho rằng các tiêu chí đánh giá trong quy trình mang tính khách quan. Đáng chú ý, 100% sinh viên tham gia khảo sát cho biết họ cảm thấy tự tin hơn khi thực hiện đánh giá bản dịch nhờ việc áp dụng quy trình, đồng thời khẳng định có thể sử dụng quy trình và các tiêu chí này để tự đánh giá các bản dịch của bản thân.

Kết quả phỏng vấn sâu với 5 sinh viên lớp thực nghiệm cũng cho thấy sự tương đồng với số liệu khảo sát. Các sinh viên được phỏng vấn nhận định rằng quy trình đánh giá bản dịch được xây dựng một cách khoa học, dễ hiểu và dễ áp dụng. Quy trình này không chỉ giúp họ nắm được các bước cần thiết khi đánh giá bản dịch mà còn giúp họ hiểu rõ hơn về các tiêu chí đánh giá chất lượng bản dịch. Nhờ đó, sinh viên có định hướng rõ ràng hơn và tập trung vào những nội dung cốt lõi trong quá trình học các học phần biên dịch. Một sinh viên chia sẻ: “Em rất hứng thú với hoạt động đánh giá bản dịch. Quy trình cô giáo sử dụng rất phù hợp, dễ hiểu, dễ sử dụng. Quy trình và các tiêu chí giúp em hiểu hơn về công việc dịch và đánh giá bản dịch... Bây giờ em đã biết cách đánh giá bản dịch... Khi dịch bài em cũng luôn nhớ đến những tiêu chí này để bản dịch của mình được tốt hơn” (S2).

Phản hồi này cho thấy rõ hiệu quả của việc áp dụng quy trình đánh giá bản dịch trong việc nâng cao nhận thức, kỹ năng và tư duy phản biện của sinh viên trong quá trình học biên dịch.

3.2. Về hiệu quả của việc áp dụng quy trình đánh giá bản dịch trong dạy học

3.2.1. Về sự tiến bộ trong học tập của sinh viên

Trong khuôn khổ nghiên cứu này, chúng tôi không tập trung đánh giá sự tiến bộ trong kết quả học tập của sinh viên thông qua phân tích thống kê điểm số. Thay vào đó, nghiên cứu hướng đến việc đánh giá sự tiến bộ tổng thể của người học trên phương diện nhận thức và kỹ năng, thông qua hình thức tự đánh giá dựa trên 6 tiêu chí đã được trình bày trong bảng 3.

Bảng 3. Tổng hợp kết quả thu được từ phiếu điều tra về hiệu quả của việc áp dụng quy trình đánh giá bản dịch trong dạy học

STT	Nội dung đánh giá	1	2	3	4	5
1	Việc sử dụng quy trình đánh giá bản dịch trong lớp giúp tôi hiểu sâu hơn về lý thuyết dịch	0	0	0	8/66 12%	58/66 88%
2	Hoạt động này tạo điều kiện cho tôi thực hành đánh giá bản dịch một cách có hệ thống	0	0	0	6/66 9%	60/66 91%

3	Tôi học hỏi được nhiều từ việc đánh giá bản dịch của bạn học	0	0	0	0	66/66 100%
4	Hoạt động đánh giá này làm tăng sự tương tác trong lớp	0	0	0	0	66/66 100%
5	Tôi cảm thấy hứng thú hơn với môn học khi được tham gia vào quy trình đánh giá	0	0	0	6/66 9%	60/66 91%
6	Tôi mong muốn giảng viên tiếp tục sử dụng quy trình này trong các buổi học tiếp theo	0	0	0	8/66 12%	58/66 88%

Ghi chú: 1 - Hoàn toàn không đồng ý; 2 - Không đồng ý; 3 - Phân vân; 4 - Đồng ý; 5 - Hoàn toàn đồng ý

Kết quả từ bảng 3 cho thấy sinh viên đánh giá cao về hiệu quả của việc sử dụng quy trình đánh giá bản dịch trong dạy học. 100% sinh viên cho rằng quy trình đánh giá bản dịch giúp họ hiểu sâu hơn về một số nội dung lý thuyết dịch, học hỏi được nhiều từ việc thực hiện hoạt động đánh giá bản dịch, được thực hành đánh giá bản dịch một cách có hệ thống. Ngoài ra, 100% sinh viên cũng cho rằng hoạt động đánh giá bản dịch theo quy trình làm tăng sự tương tác trong lớp học và tăng hứng thú học tập. Vì vậy, tất cả sinh viên được hỏi đều bày tỏ mong muốn giảng viên tiếp tục áp dụng quy trình đánh giá bản dịch trong dạy học các học phần biên dịch.

Kết quả từ phỏng vấn sâu sinh viên cũng phù hợp với kết quả từ phiếu điều tra. Tất cả sinh viên được phỏng vấn đều cho biết họ thích việc đánh giá chéo bài của bạn khi có các tiêu chí rõ ràng, và hoạt động đó làm họ hứng thú hơn với việc học biên dịch trên lớp. Sinh viên cho biết, họ tiến bộ nhiều sau khi được học có áp dụng quy trình đánh giá bản dịch. Một số chia sẻ cụ thể từ sinh viên như sau:

Em nghĩ em tiến bộ nhất ở việc đọc soát lại bản dịch và luôn căn chỉnh văn bản cẩn thận trước khi nộp cho cô giáo. (S1)

Em thích đánh giá bản dịch của bạn khác. Có tiêu chí rõ ràng thì em tự tin để đánh giá... Em cũng hiểu rõ điểm số của mình hơn khi nhận được kết quả. (S2)

Những phản hồi này cho thấy quy trình đánh giá không chỉ góp phần nâng cao chất lượng học tập mà còn giúp sinh viên phát triển tư duy phản biện, tinh thần tự học, năng lực và kỹ năng trong lĩnh vực biên dịch.

3.2.2. Về hứng thú học tập của sinh viên

Bảng 4. Bảng số liệu quan sát về hứng thú của sinh viên

Tiêu chí quan sát	Mô tả	Mức độ ghi nhận (Đánh dấu ✓)		
		Thấp	Trung bình	Cao
1. Gương mặt thể hiện sự chú ý	Quan sát ngôn ngữ cơ thể, ánh mắt của sinh viên			✓✓✓✓✓✓✓✓
2. Chủ động đặt câu hỏi	Sinh viên chủ động đặt câu hỏi đối với giảng viên và sinh viên khác	Không	Một vài sinh viên	Nhiều sinh viên ✓✓✓✓✓✓✓✓
3. Thể hiện sự hào hứng khi tham gia đánh giá bản dịch	Sinh viên cười, phát biểu sôi nổi, không bị động	Thấp	Trung bình	Cao ✓✓✓✓✓✓✓✓
4. sinh viên phản hồi tích cực khi được góp ý bản dịch	Sinh viên không có phản ứng tiêu cực hoặc phòng thủ	Có	Không ✓✓✓✓✓✓✓✓	

Dữ liệu thu thập từ quan sát cho thấy sinh viên duy trì mức độ tập trung cao trong các hoạt động học tập trên lớp, thể hiện sự hào hứng khi tham gia đánh giá bản dịch và có phản hồi tích cực khi nhận được góp ý từ giảng viên hoặc bạn học đối với bản dịch của mình. Số lượt sinh viên chủ động đặt câu hỏi trong các buổi học cao. Những biểu hiện này cho thấy việc áp dụng quy trình đánh giá bản dịch trong giảng dạy học phần Biên dịch 2 đã góp phần tích cực vào việc nâng cao hứng thú và sự chủ động trong học tập của sinh viên.

Kết quả phỏng vấn sâu cũng phản ánh xu hướng tương tự, nhiều sinh viên bày tỏ sự quan tâm và yêu thích đối với học phần khi được tham gia vào các hoạt động đánh giá bản dịch có định hướng rõ ràng. Ví dụ: “Em rất thích hoạt động đánh giá bản dịch. Em cũng thích được đánh giá chéo bài của bạn. Em thấy như mình đang làm việc thực sự...” (S3)

Những phản hồi này cho thấy quy trình đánh giá không chỉ giúp sinh viên phát triển kỹ năng chuyên môn mà còn gắn kết sinh viên với hoạt động học tập, đồng thời tăng tính thực tiễn trong việc học biên dịch.

3.2.3. Về mức độ tham gia hoạt động trên lớp

Bảng 5. Bảng số liệu quan sát mức độ tham gia của sinh viên

Tiêu chí quan sát	Mô tả	Mức độ ghi nhận (Đánh dấu ✓)		
1. sinh viên tham gia vào quá trình đánh giá bản dịch	Dựa trên số lượng sinh viên có phát biểu, nhận xét	Ít hơn 30%	Khoảng 30% - 70% ✓	Trên 70% ✓✓✓✓✓✓✓
2. Sinh viên làm việc nhóm hiệu quả	Phân chia nhiệm vụ, cùng thảo luận, hoàn thành nhiệm vụ	Kém	Trung bình	Tốt ✓✓✓✓✓✓✓✓
3. Sinh viên hoàn thành các biểu mẫu đánh giá bản dịch	Dựa vào số lượng biểu mẫu hoàn thiện	Dưới 50%	Từ 50 - 90% ✓✓	Trên 90% ✓✓✓✓✓✓
4. Sinh viên chú ý khi bạn khác phát biểu hoặc đánh giá	Không làm việc riêng, tập trung lắng nghe	Ít	Trung bình	Cao ✓✓✓✓✓✓✓✓

Số liệu từ bảng 5 cho thấy sinh viên tích cực tham gia vào các hoạt động trên lớp. 100% các buổi học được quan sát đều có số lượt sinh viên phát biểu, nhận xét đạt trên 70%. Tỷ lệ sinh viên hoàn thành các biểu mẫu đánh giá bản dịch đạt trên 90%, hiệu quả làm việc nhóm tốt và sự tập trung của sinh viên trong các hoạt động trên lớp cao.

3.2. Thảo luận

Kết quả thu được từ nghiên cứu này phù hợp với kết quả của Phạm Vũ Phi Hồ (2016), cho thấy hoạt động nhận xét, góp ý bản dịch có hiệu quả trong việc giúp sinh viên thay đổi chiến thuật dịch thuật và tạo ra bản dịch tốt hơn [2]. Việc được tiếp cận với quy trình và các tiêu chí đánh giá bản dịch có hệ thống từ bước đầu đến bước cuối giúp người học có cái nhìn tổng thể về quy trình đánh giá bản dịch. Ngoài ra, người học được tham gia trực tiếp vào hoạt động đánh giá bản dịch trên lớp dưới sự hướng dẫn, hỗ trợ của giảng viên giúp họ nắm vững được quy trình và từng tiêu chí. Việc được thực hành trong suốt quá trình học giúp người học nâng cao năng lực và kỹ năng làm nghề.

Việc áp dụng quy trình đánh giá bản dịch trong dạy học biên dịch là hướng tiếp cận giảng dạy phù hợp với đường hướng nêu ra trong Chương trình đào tạo: 1) đường hướng đào tạo dịch thuật gắn với mục tiêu đào tạo; và 2) hướng đào tạo dựa trên nghề nghiệp lấy người học làm trung tâm. Người học được cung cấp kiến thức về lý thuyết dịch, phương pháp dịch, những vấn đề về từ vựng, ngữ pháp trong dịch, kỹ năng phân tích chức năng văn bản và kỹ thuật xử lý văn bản.

Kết quả nghiên cứu cũng cho thấy hoạt động đánh giá bản dịch với quy trình và tiêu chí xây dựng chi tiết giúp nâng cao hứng thú học tập và rèn luyện kỹ năng nghề nghiệp cho sinh viên, phù hợp với yêu cầu đào tạo theo hướng phát huy năng lực người học hiện nay.

4. KẾT LUẬN

Bài báo đã trình bày kết quả nghiên cứu thực nghiệm quy trình đánh giá bản dịch trong dạy học biên dịch. Kết quả nghiên cứu cho thấy sinh viên có đánh giá tích cực về hoạt động dạy học áp dụng quy trình đánh giá bản dịch: giúp sinh viên hiểu rõ các tiêu chuẩn cần đạt đối với một bản dịch chất lượng; hỗ trợ người học định hướng rõ ràng trong quá trình dịch, từ cấp độ từ, câu đến toàn văn bản; sinh viên tích cực và chủ động trong quá trình thực nghiệm, tập trung, chú ý đến chi tiết; sinh viên được rèn luyện kỹ năng đánh giá bản dịch, kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng phân tích và trình bày văn bản. Đặc biệt, sinh viên cũng nắm được toàn bộ quy trình dịch thuật một cách có hệ thống và bài bản.

Tuy nhiên, do hạn chế về thời gian và nguồn lực, đề tài này chưa thực hiện đầy đủ quy trình của một nghiên cứu thực nghiệm với nhóm thực nghiệm và nhóm đối chứng. Trong tương lai, nhóm nghiên cứu kỳ vọng có thể mở rộng việc triển khai quy trình này cho nhiều học phần biên dịch khác và với quy mô lớn hơn, qua đó tiếp tục điều chỉnh và cải tiến quy trình nhằm nâng cao hiệu quả ứng dụng trong giảng dạy và học tập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Lê Thị Tuyết Hạnh, Trần Thị Phương Thảo (2022), “*Nghiên cứu những yếu tố ảnh hưởng đến năng lực biên dịch của sinh viên chuyên ngành Tiếng Anh Trường Đại học Vinh*”, Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam, 10(18):58-62.
- [2] Phạm Vũ Phi Hồ (2016), “*Hiệu quả của việc nhận xét - góp ý bản dịch cho sinh viên trong môn biên dịch*”, Tạp chí khoa học Trường Đại học Mở Thành phố Hồ Chí Minh, 11(1):90-1000.
- [3] Nguyễn Thị Như Ngọc (2020), “*Nghiên cứu về phương pháp giảng dạy biên dịch bậc đại học*”, Tạp chí Khoa học xã hội, 10(266):47-59.
- [4] Nguyễn Thị Kiều Thu (2016), “*Đánh giá bản dịch: Tiêu chí chấm bài thi môn Biên dịch trong các trường đại học*”, Giảng dạy môn Biên - phiên dịch bậc đại học, Nxb. Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh.
- [5] Lê Hùng Tiến (2022), “*Tổng quan về các đường hướng sư phạm dịch thuật trên thế giới và một số gợi ý cho đào tạo biên - phiên dịch ở Việt nam*”, Tạp chí Nghiên cứu Nước ngoài, 38(1):1-14.

- [6] Adeoye, A. A (2016), “*Effects of bilingual and peer-tutoring instructional strategies on pre-service teachers’ learning outcomes in Yoruba translation*”, Econ. Soc, (6):47-71.
- [7] Coban, F (2015), “*Analysis and Training of the Required Abilities and Skills in Translation in the Light of Translation Models and General Theories of Translation Studies*”, Procedia - Social and Behavioral Sciences, (197):707-714.
- [8] Cook, G (2010), *Translation in Language Learning*, Oxford University Press.
- [9] Gile D (2009), *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Revised Edition*, John Benjamins Publishing Company.
- [10] Karimnia, A (2013), “*Undergraduate translation training: In search of a model*”, Procedia - Social and Behavioral Sciences, (70):915-921.
- [11] Mekheimer, M. A (2015), “*Pre-service challenges in the preparation of EFL students in faculties of languages & translation in KSA*”, Paper presented at the de Porto University Conference on New Job Opportunities in Translation and Interpreting: Challenges for University Programmes and Language Service Providers, Portugal.
- [12] McArthur. T, Lam-McArthur. J and Fontaine. L (2018), *The Oxford Companion to the English Language*, Oxford University Press.
- [13] Newmark, P (1988), *Approaches to Translation*. Prentice Hall Longman.
- [14] Pym, A (2011), “*Training Translators*”, In Kirsten Malmkjær and Kevin Windle (Eds.). *The Oxford Handbook of Translation Studies*, Oxford University Press.
- [15] Stern, H. H (2001), *Fundamental Concepts of Language Teaching*. (11th impression). Oxford University Press.
- [16] Wu, D., Wei, L., & Mo, A (2019), “*Training translation teachers in an initial teacher education programme: a self-efficacy beliefs perspective*”, Perspectives, 27(1):74-90.

DEVELOPING AN ASSESSMENT PROCEDURE AND RUBRIC FOR TEACHING TRANSLATION 2 FOR ENGLISH LANGUAGE STUDENTS AT HONG DUC UNIVERSITY

Vu Thi Loan

ABSTRACT

This study aims to develop an assessment procedure and rubric and to experimentally evaluate the effectiveness of applying the procedure and rubric in teaching. The procedure and rubric were designed based on translation theory and with reference to both translation agencies and educational institutions. The experimental implementation was conducted with English Language students at Hong Duc University. Research data were collected through questionnaires, observations, and interviews. The results indicate that students responded positively to the teaching activities incorporating the translation assessment rubric.

Specifically, the rubric helped learners clearly understand the standards of a quality translation and provided a clear orientation during the translation process. Notably, students also gained a more systematic and structured understanding of the overall translation procedure.

Keywords: *Translation assessment, assessment procedure and rubric, translation evaluation criteria, experimental study.*

** Ngày nộp bài: 10/4/2025; Ngày gửi phản biện: 21/5/2025; Ngày duyệt đăng: 31/10/2025*